

O‘ZBEKISTONDA MAXSUS IQTISODIY ZONALAR FAOLIYATINING IQTISODIY RIVOJLANISH DINAMIKASI VA INSTITUTSIONAL ASOSLARI

To‘rayeva Nafisa Odiljonovna

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti “Raqamli iqtisodiyot” kafedrasida mustaqil izlanuvchisi.

E-mail: n.turaeva@tsue.uz

<https://doi.org/10.5281/zenodo.20539179>

Annotatsiya. O‘zbekistonda maxsus iqtisodiy zonalar faoliyatining iqtisodiy rivojlanish dinamikasi hamda ularning institutsional asoslari tahlil qilinadi. Tadqiqotda ushbu zonalarining xorijiy investitsiyalarni jalb qilish, eksportga yo‘naltirilgan ishlab chiqarishni rivojlantirish va mamlakatda qulay biznes muhitini shakllantirishdagi o‘rni yoritib berilgan. Shuningdek, maxsus iqtisodiy zonalar faoliyatini takomillashtirishga qaratilgan huquqiy va tashkiliy islohotlar hamda ularning mintaqaviy sanoat rivojlanishiga qo‘shayotgan hissasi o‘rganilgan. Statistik ma‘lumotlar ushbu zonalarda faoliyat yuritayotgan korxonalar sonining ortib borayotganini hamda ularning investitsiyalarni jalb qilish va yangi ish o‘rinlari yaratishdagi ahamiyatini ko‘rsatadi. Tadqiqotda maxsus iqtisodiy zonalar boshqarish tizimi, jumladan ma‘muriy kengash va direksiya faoliyati ham tahlil qilinib, mavjud muammolar aniqlangan. Shuningdek, investitsiya muhitini yaxshilash maqsadida huquqiy tizimni takomillashtirish va zamonaviy boshqaruv mexanizmlarini joriy etish zarurligi asoslab berilgan. Natijalar shuni ko‘rsatadiki, samarali boshqaruv, rivojlangan infratuzilma va barqaror huquqiy muhit maxsus iqtisodiy zonalarining iqtisodiy samaradorligini oshirishga hamda mamlakatning barqaror iqtisodiy rivojlanishiga xizmat qiladi.

Kalit so‘zlar. maxsus iqtisodiy zonalar, iqtisodiy rivojlanish, investitsiyalarni jalb qilish, institutsional asoslar, sanoat rivojlanishi, biznes muhiti, O‘zbekiston iqtisodiyoti.

Abstract. This study analyzes the dynamics of economic development and institutional foundations of special economic zones in Uzbekistan. The research examines the role of these zones in attracting foreign investment, promoting export-oriented production, and improving the national business environment. The study highlights the legal and organizational reforms implemented to enhance the effectiveness of special economic zones, as well as their contribution to regional industrial development. Statistical data indicate a significant increase in the number of enterprises operating in these zones and their growing role in job creation and investment attraction. The paper also evaluates the institutional management mechanisms of special economic zones, including administrative councils and directorates, and identifies existing challenges related to coordination and information exchange. Particular attention is given to the improvement of legal frameworks and the introduction of modern regulatory approaches, including elements of international legal systems to increase investor confidence. The results show that strengthening governance mechanisms, improving infrastructure, and ensuring stable legal conditions can further enhance the effectiveness of special economic zones and contribute to sustainable economic growth in Uzbekistan.

Keywords. special economic zones, economic development, investment attraction, institutional framework, industrial development, business environment, Uzbekistan economy.

Аннотация. В данном исследовании рассматриваются динамика экономического развития и институциональные основы функционирования специальных экономических зон в Узбекистане. Работа посвящена анализу роли этих зон в привлечении иностранных инвестиций, развитии экспортно-

ориентированного производства и формировании благоприятной деловой среды. Особое внимание уделяется правовым и организационным реформам, направленным на повышение эффективности деятельности специальных экономических зон, а также их влиянию на региональное промышленное развитие. Статистические данные показывают устойчивый рост числа предприятий, функционирующих в этих зонах, а также их значительный вклад в создание рабочих мест и привлечение инвестиций. В исследовании также анализируется институциональная система управления специальными экономическими зонами, включая деятельность административных советов и дирекций, а также выявляются существующие проблемы координации и информационного обмена. Отдельное внимание уделяется совершенствованию правовой базы и внедрению современных механизмов регулирования для повышения инвестиционной привлекательности. Результаты исследования показывают, что эффективное управление, развитая инфраструктура и стабильная правовая среда способны значительно повысить экономическую эффективность специальных экономических зон и способствовать устойчивому экономическому росту страны.

Ключевые слова. специальные экономические зоны, экономическое развитие, привлечение инвестиций, институциональные основы, промышленное развитие, деловая среда, экономика Узбекистана.

Kirish. Jahon iqtisodiyotida globallashuv jarayonlarining jadallashuvi, xalqaro savdo aloqalarining kengayishi va investitsiyalar oqimining ortib borishi davlatlardan iqtisodiyotni rivojlantirishning yangi mexanizmlarini joriy etishni talab etmoqda. Shu nuqtai nazardan, maxsus iqtisodiy zonalar iqtisodiy o'sishni rag'batlantiruvchi muhim institutsional vositalardan biri sifatida qaraladi. Bunday hududlar investitsiyalarni jalb qilish, eksportga yo'naltirilgan ishlab chiqarishni rivojlantirish, yangi ish o'rinlarini yaratish hamda innovatsion texnologiyalarni joriy etish orqali mamlakat iqtisodiyotining barqaror rivojlanishiga xizmat qiladi.

Ko'plab rivojlangan va rivojlanayotgan davlatlar tajribasi shuni ko'rsatadiki, maxsus iqtisodiy zonalar samarali boshqaruv tizimi, qulay investitsiya muhiti hamda zamonaviy infratuzilma mavjud bo'lgan sharoitda iqtisodiy taraqqiyotning muhim omiliga aylanishi mumkin. Shu sababli, ushbu zonalar davlat tomonidan ishlab chiqilgan iqtisodiy siyosatning muhim tarkibiy qismi hisoblanadi va ular orqali mintaqaviy rivojlanishni rag'batlantirish, sanoat ishlab chiqarishini kengaytirish hamda xalqaro iqtisodiy integratsiyani kuchaytirish imkoniyati yaratiladi.

O'zbekiston iqtisodiyotida ham maxsus iqtisodiy zonalar muhim strategik ahamiyat kasb etadi. Mamlakatda investitsiya muhitini yaxshilash, ishlab chiqarish salohiyatini oshirish hamda eksport hajmini kengaytirish maqsadida ushbu zonalarni rivojlantirishga alohida e'tibor qaratilmoqda. So'nggi yillarda bu borada qator normativ-huquqiy hujjatlar qabul qilinib, maxsus iqtisodiy zonalar faoliyatini tartibga solish, investorlar uchun qulay sharoit yaratish hamda boshqaruv tizimini takomillashtirishga qaratilgan islohotlar amalga oshirilmoqda.

Mamlakat iqtisodiyotida yuz berayotgan tarkibiy o'zgarishlar, investitsiya faoliyatining kengayishi va xalqaro iqtisodiy aloqalarning rivojlanishi maxsus iqtisodiy zonalar faoliyatini yanada takomillashtirish zaruratini yuzaga keltirmoqda. Ayniqsa, ushbu zonalarda institutsional boshqaruv tizimini modernizatsiya qilish, huquqiy mexanizmlarni takomillashtirish hamda investorlar uchun yanada barqaror va shaffof muhit yaratish dolzarb masalalardan biri hisoblanadi.

Mazkur tadqiqotning maqsadi O'zbekistonda maxsus iqtisodiy zonalar faoliyatining iqtisodiy rivojlanish dinamikasi hamda institutsional asoslarini tahlil qilishdan iborat. Tadqiqot jarayonida maxsus iqtisodiy zonalarining iqtisodiyotdagi o'rnini, ularning investitsiyalarni jalb qilish va mintaqaviy rivojlanishni ta'minlashdagi ahamiyati hamda mavjud boshqaruv mexanizmlarining samaradorligi o'rganiladi. Shuningdek, ushbu zonalar faoliyatini yanada takomillashtirish bo'yicha ilmiy asoslangan taklif va tavsiyalar ishlab chiqish ham tadqiqotning muhim vazifalaridan biri hisoblanadi.

Adabiyotlar sharhi. Maxsus iqtisodiy zonalar faoliyati va ularning iqtisodiy rivojlanishga ta'siri masalasi iqtisodiy adabiyotlarda keng o'rganilgan ilmiy yo'nalishlardan biri hisoblanadi. Tadqiqotchilar ushbu hududlarni iqtisodiy o'sishni rag'batlantirish, investitsiyalarni jalb qilish va eksportga yo'naltirilgan ishlab chiqarishni rivojlantirishning muhim institutsional mexanizmi sifatida baholaydilar.

Maxsus iqtisodiy zonalarining iqtisodiy rivojlanishdagi rolini o'rganishda **Thomas Farole 2011** muhim ilmiy tadqiqotlar olib borgan. Uning fikricha, maxsus iqtisodiy zonalar mamlakatlarda sanoatlashuv jarayonlarini tezlashtirish, eksport hajmini oshirish hamda xorijiy investitsiyalarni jalb qilishda muhim vosita hisoblanadi. Olimning ta'kidlashicha, Maxsus iqtisodiy zonalarining samaradorligi asosan institutsional boshqaruv tizimi, rivojlangan infratuzilma va investorlar uchun yaratilgan

Xitoyning maxsus iqtisodiy zonalar tajribasini tahlil qilgan **Douglas Zhihua Zeng 2015** ushbu hududlar mamlakat iqtisodiy modernizatsiyasi va sanoat rivojlanishida muhim rol o'ynaganini ta'kidlaydi. Uning tadqiqotlariga ko'ra, Xitoyda maxsus iqtisodiy zonalarining muvaffaqiyatli faoliyati samarali boshqaruv tizimi, investitsiya infratuzilmasining rivojlanganligi hamda markaziy va mahalliy boshqaruv organlari o'rtasidagi muvofiqlashtirilgan hamkorlik bilan izohlanadi. Tadqiqot natijalariga ko'ra, bunday hududlar texnologiyalar transferi va eksport salohiyatini oshirishda ham muhim rol o'ynaydi.

Xalqaro iqtisodiy tashkilotlar ham maxsus iqtisodiy zonalarining iqtisodiy rivojlanishdagi o'rnini alohida ta'kidlab kelmoqda. Jumladan, **World Bank 2017** tomonidan olib borilgan tadqiqotlarda maxsus iqtisodiy zonalar yangi ish o'rinlari yaratish, sanoat ishlab chiqarishini kengaytirish hamda mintaqaviy iqtisodiy rivojlanishni jadallashtirishda samarali vosita sifatida baholangan. Ushbu tadqiqotlarda MIZlarning muvaffaqiyati asosan barqaror huquqiy muhit, rivojlangan infratuzilma va investorlar uchun qulay biznes sharoitlari bilan bog'liq ekanligi qayd etilgan.

Maxsus iqtisodiy zonalarda institutsional boshqaruv tizimi masalalari ham ko'plab tadqiqotchilar tomonidan o'rganilgan. **Richard Bird va Eric Zolt 2008** soliq va institutsional boshqaruv mexanizmlarining samaradorligi investitsiya muhitini shakllantirishda muhim rol o'ynashini ta'kidlaydilar. Ularning fikricha, zonalarda soliq imtiyozlarining aniq tartibga solinishi, shaffof boshqaruv tizimi va davlat organlari o'rtasidagi samarali hamkorlik investorlar uchun barqaror va ishonchli iqtisodiy muhit yaratadi.

Tadqiqot metodologiyasi. Mazkur tadqiqotda O'zbekistonda maxsus iqtisodiy zonalar faoliyatining iqtisodiy rivojlanish dinamikasi hamda ularning institutsional asoslarini o'rganish maqsadida turli ilmiy tadqiqot usullaridan foydalanildi. Tadqiqot jarayonida nazariy va amaliy tahlil usullari uyg'un holda qo'llanilib, mavjud ilmiy adabiyotlar, normativ-huquqiy hujjatlar hamda statistik ma'lumotlar asosida ilmiy xulosalar shakllantirildi.

Tahlil va natijalar. Hozirgi kunda Uzbekistonda erkin iqtisodiy zonalar faoliyatini takomillashtirish uchun huquqiy va tashkiliy asoslarni rivojlantirish maqsadida bir qator

normativ-huquqiy hujjatlar hamda chora-tadbirlar qabul qilingan. Shunga qaramay, mamlakat iqtisodiyotining rivojlanishi, tadbirkorlik va investitsiya faoliyatida yangi iqtisodiy munosabatlarning shakllanishi hamda tashqi savdo aloqalarining kengayishi erkin iqtisodiy zonalar faoliyatini yanada takomillashtirish zaruratini yuzaga keltirmoqda. Shu sababli ushbu masala bo'yicha qo'shimcha islohotlar va samarali boshqaruv mexanizmlarini joriy etish muhim hisoblanadi.

Maxsus iqtisodiy zonalar bu korxonalar ma'lum bir hududda jamlangan geografik hududlardir. Ular infratuzilma va ilmiy-tadqiqot ishlari uchun qulay sharoit yaratish, shuningdek, hudud tashqarisida mavjud bo'lmagan turli soliq va moliyaviy imtiyozlarni taqdim etish maqsadida tashkil etiladi. Ko'pincha maxsus iqtisodiy zonalar davlatning sanoat siyosati orqali mintaqaviy iqtisodiy rivojlanishni rag'batlantirish uchun bevosita tashabbus bilan tashkil etiladi, bunda davlat siyosati asosiy investorlar va boshqa korxonalarni bir hududga jalb qilish uchun turli imtiyozlarni taklif qiladi.

O'zbekiston iqtisodiy rivojlanishida maxsus iqtisodiy zonalar va maxsus sanoat zonolari alohida ahamiyatga ega. Ushbu zonalar xorijiy investitsiyalarni jalb qilish, mahsulot eksportini oshirish va qulay biznes muhitini yaratish maqsadida tashkil etiladi. 1996-yil 25-aprelda O'zbekiston Respublikasi tomonidan 220-1-sonli “Erkin iqtisodiy zonalar to'g'risida”gi qonun qabul qilingan, biroq u 2020-yilda bekor qilingan. Shu davr mobaynida maxsus iqtisodiy zonalar tashkil etish bo'yicha intensiv ishlar olib borilgan. Natijada, birinchi maxsus iqtisodiy zona “Navoiy” 2008-yil dekabr oyida Prezidentning PD-4059-sonli qarori bilan tashkil etilgan. Ushbu zonaning asosiy maqsadi respublikaga xorijiy investitsiyalarni jalb qilishdan iborat.

2024-yil 1-yanvar holatiga ko'ra, O'zbekistonda jami 766 sanoat hududi tashkil etilgan bo'lib, ulardan 24 tasi maxsus iqtisodiy zonalar, 532 tasi kichik sanoat zonolari va 210 tasi yoshlar sanoat-tadbirkorlik zonolari hisoblanadi. 2019-2024-yillarda O'zbekistondagi maxsus iqtisodiy zonalar sonining o'sish dinamikasi yuqoridagi ma'lumotlarda aks etgan.

Statistika ma'lumotlariga ko'ra, 2020-yilda maxsus iqtisodiy zonaga kiritilgan korxonalar soni 462 ta bo'lgan bo'lsa, 2023-yilda u 689 taga yetgan. Bu davr mobaynida maxsus iqtisodiy zonalarga kiruvchi korxonalar soni 49 foiz yoki 227 ta korxonaga o'sgan. 2023-yil 1-avgust holatiga ko'ra, maxsus iqtisodiy zonalarda faoliyat yuritayotgan xorijiy investitsiyaga ega korxonalar soni 12 771 ta.

1-jadval.

O'zbekistonning maxsus iqtisodiy zonalarida faoliyat yuritayotgan korxonalarining hududlar bo'yicha soni (2023)

Hudud	Faoliyat yuritayotgan korxonalar soni (ta)
Toshkent shahri	8 169
Toshkent viloyati	1 438
Samarqand viloyati	536
Farg'ona viloyati	447
Surxondaryo viloyati	340
Andijon viloyati	312
Buxoro viloyati	295
Namangan viloyati	213
Navoiy viloyati	205
Sirdaryo viloyati	190
Jizzax viloyati	173

Qashqadaryo viloyati	166
Qoraqalpog‘iston Respublikasi	158
Xorazm viloyati	129

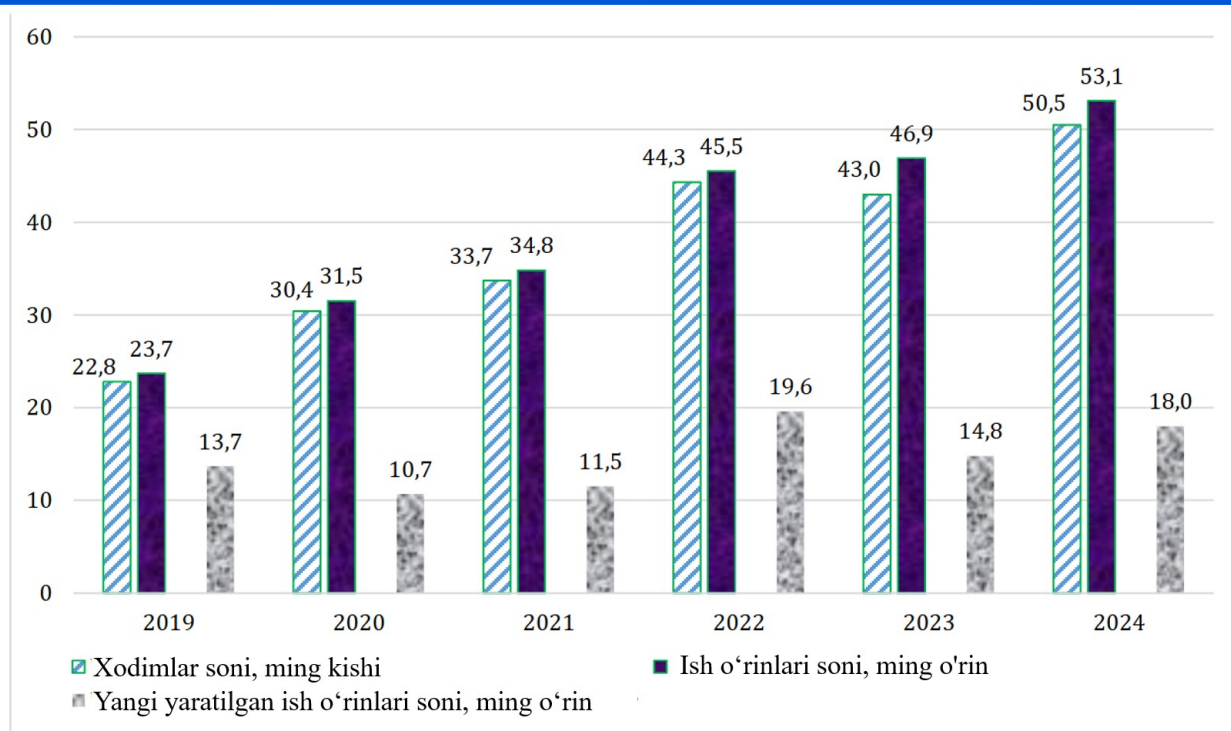
Maxsus iqtisodiy zonalar soni 2020-2021-yillarda 18 tadan 21 taga o‘sgan, 2022-yilda esa 20 taga kamaygan. Bu holat 2021-yil oxirida Boysun Farm maxsus iqtisodiy zonasi faoliyati to‘xtatilib, Termiz maxsus zonasiga birlashtirilgani bilan bog‘liq. Masalan, 2020-yilda Surxondaryo viloyatida 1 ta maxsus iqtisodiy zona ishlagan bo‘lsa, 2021-yilda u 3 taga ko‘paygan, 2022-yilda esa yana 2 taga tushgan.

Maxsus iqtisodiy zonalarining muvaffaqiyati ularning ichki rentabelligidan ko‘ra, boshqa shunga o‘xshash zonalar bilan solishtirganda raqobatbardoshligi bilan belgilanadi. Investitorlarda O‘zbekistonga bo‘lgan qiziqish mamlakatning rivojlangan ishlab chiqarish bazasi, yaxshi infratuzilma, malakali kadrlar va ishchi kuchi mavjudligi bilan izohlanadi. Aslida, Maxsus iqtisodiy zonalar mamlakat hududining alohida qismi bo‘lib, bu hududda biznes faoliyati uchun maxsus huquqiy tartib o‘rnatiladi. Bu tartibga soliq, bojxona, ma‘muriy va fuqarolik huquqiy imtiyozlar va kafolatlar kiradi.

Maxsus iqtisodiy zonalar hududi aniq belgilangan va unda investitsiyalarni jalb qilish hamda mintaqada qo‘shimcha iqtisodiy faoliyatni yaratish maqsadida soliq imtiyozlari va tartibga soluvchi me‘yoriy hujjatlar taqdim etiladi. Jahon bankinging ma‘lumotlariga ko‘ra, bunday zonalarda hukumatlar yangi korxonalar va ish o‘rinlarini yaratish, shuningdek, malaka va texnologiya transferini rag‘batlantirishga intiladi. Bu esa mintaqaviy iqtisodiy o‘sishni stimullash uchun hamkorlik, tarmoqlar va bilim almashuvi imkoniyatlarini yaratadi.

Uzbekistanda erkin iqtisodiy zonalar faoliyatini boshqarish ikki asosiy tuzilma orqali amalga oshiriladi: ma‘muriy kengash va direksiya. Ma‘muriy kengash erkin iqtisodiy zonalar hududida maxsus huquqiy tartibning bajarilishini nazorat qiladi, hududiy davlat organlari faoliyatini muvofiqlashtiradi hamda zonada faoliyat yurituvchi investorlar va korxonalariga ko‘maklashadi. Bundan tashqari, u investitsiya loyihalarini tanlash, zonaga a‘zo bo‘lish uchun berilgan arizalarni ko‘rib chiqish, investorlarga yer uchastkalarini ajratish, muhandislik, transport va kommunikatsiya infratuzilmasini rivojlantirish bilan bog‘liq loyihalarni tashkil etish hamda investitsiya loyihalarini amalga oshirish yoki rad etish bo‘yicha qarorlar qabul qiladi.

Biroq ma‘muriy kengash tarkibiga asosan turli davlat idoralari va mahalliy hokimiyat vakillari kirgani sababli, ular zonalar hududida doimiy faoliyat olib bormaydi va investorlar bilan muntazam aloqada bo‘lmaydi. Natijada investorlar bilan bog‘liq ma‘lumotlar to‘liq va tezkor shaklda yig‘ilmasligi mumkin.

1-rasm. 2019-2024 yillarda O'zbekiston maxsus iqtisodiy zonalarida mehnat munosabatlarining rivojlanish

Uzbekistandagi boshqa erkin iqtisodiy zonalarda ham “bir mamlakat – ikki tizim” tamoyiliga asoslangan alohida huquqiy rejimni joriy etish zarurati mavjud. Ingliz huquqiga asoslangan bunday tizim moslashuvchan va zamonaviy biznes ehtiyojlariga tez moslasha oladi. Bundan tashqari, u zonalarini milliy sud tizimi va ayrim huquqni muhofaza qiluvchi organlarning ortiqcha aralashuvidan ma'lum darajada mustaqil holda faoliyat yuritishiga imkon yaratadi.

Hozirgi vaqtda Navoi Free Economic Zone hududida mahalliy qonunchilik bilan bir qatorda ingliz huquqi elementlari ham qo'llanilmoqda. Bunday aralash huquqiy tizim investitsiya muhitini yaxshilashga, zonada korxonalarni ro'yxatdan o'tkazish jarayonini soddalashtirishga, siyosiy va iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashga hamda investorlar uchun keng kafolatlar yaratishga xizmat qiladi. Natijada xorijiy investorlar katta hajmdagi kapitalni ushbu hududlarga yo'naltirishga ko'proq ishonch bildiradi.

Shuningdek, taklif qilinayotgan huquqiy tizim erkin iqtisodiy zonalarda biznesni tashkil etish va ro'yxatdan o'tkazish jarayonini yanada osonlashtiradi. Bu esa xalqaro banklar, sug'urta kompaniyalari, moliyaviy institutlar, investitsiya fondlari, brokerlik tashkilotlari hamda audit va buxgalteriya xizmatlari kabi sohalarning rivojlanishiga turtki beradi. Bundan tashqari, intellektual mulk huquqlarini xalqaro standartlar asosida himoya qilish imkoniyati kengayadi va yuqori malakali xorijiy mutaxassislarining kirib kelishiga sharoit yaratiladi.

Shu sababli, uzoq yillardan beri faoliyat yuritib kelayotgan Jizzakh Free Economic Zone va Angren Free Economic Zone hududlarida ham ingliz huquqiga asoslangan alohida huquqiy tizimni bosqichma-bosqich joriy etish maqsadga muvofiq hisoblanadi.

Xulosa. O'zbekistonda maxsus iqtisodiy zonalar mamlakat iqtisodiyotining barqaror rivojlanishini ta'minlashda muhim institutsional va iqtisodiy vosita sifatida shakllanib bormoqda. Ushbu zonalar orqali xorijiy investitsiyalarni jalb qilish, sanoat ishlab chiqarishini kengaytirish, eksport salohiyatini oshirish hamda yangi ish o'rinlarini yaratish imkoniyatlari yuzaga kelmoqda. Shu bilan birga, maxsus iqtisodiy zonalar hududiy iqtisodiy rivojlanishni rag'batlantirishda ham muhim ahamiyat kasb etadi.

So‘nggi yillarda mamlakatda maxsus iqtisodiy zonalar soni va ularda faoliyat yuritayotgan korxonalar soni sezilarli darajada oshgan. Bu esa investitsiya muhitining yaxshilanayotganini va tadbirkorlik faoliyati uchun qulay sharoit yaratilayotganini ko‘rsatadi. Statistik ma‘lumotlarga ko‘ra, 2020–2023-yillar davomida maxsus iqtisodiy zonalarda faoliyat yuritayotgan korxonalar sonining o‘sishi ushbu hududlarda iqtisodiy faollikning ortib borayotganidan dalolat beradi.

Maxsus iqtisodiy zonalar faoliyatini boshqarishda ma‘muriy kengash va direksiya tizimining mavjudligi investorlar bilan ishlash jarayonini tashkil etishda muhim rol o‘ynaydi. Biroq ushbu boshqaruv tizimining ayrim jihatlari takomillashtirishni talab qiladi. Xususan, ma‘muriy kengash tarkibining asosan davlat organlari vakillaridan iboratligi va ularning zonalar hududida doimiy faoliyat yuritmasligi investorlar bilan tezkor axborot almashinuvi va muammolarni hal qilish jarayonida muayyan qiyinchiliklarni keltirib chiqarishi mumkin.

O‘zbekistonda maxsus iqtisodiy zonalar iqtisodiy rivojlanishni jadallashtirish, investitsiyalarni jalb qilish va hududiy sanoatni rivojlantirishda muhim ahamiyatga ega. Shu bilan birga, ushbu zonalar faoliyatining samaradorligini yanada oshirish uchun institutsional boshqaruv tizimini takomillashtirish, investorlar bilan ishlash mexanizmlarini kuchaytirish hamda xalqaro tajribaga asoslangan zamonaviy huquqiy mexanizmlarni keng joriy etish maqsadga muvofiq hisoblanadi.

Adabiyotlar, References, Литературы:

1. O‘zbekiston Respublikasi. “Erkin iqtisodiy zonalar to‘g‘risida”gi Qonun. 1996-yil 25-aprel.
2. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti. Navoiy erkin iqtisodiy zonasini tashkil etish to‘g‘risida qaror (PD-4059). 2008-yil 2-dekabr.
3. O‘zbekiston Respublikasi Investitsiyalar, sanoat va savdo vazirligi. O‘zbekistondagi maxsus iqtisodiy zonalar faoliyati bo‘yicha rasmiy ma‘lumotlar. Toshkent, 2024.
4. O‘zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo‘mitasi. Sanoat zonalar va investitsiya faoliyati bo‘yicha statistik to‘plam. Toshkent, 2023.
5. World Bank. *Special Economic Zones: An Operational Review of Their Impacts*. Washington D.C., 2014.
6. United Nations Conference on Trade and Development (UNCTAD). *World Investment Report*. Geneva, 2019.
7. Farole, T. *Special Economic Zones in Africa: Comparing Performance and Learning from Global Experiences*. Washington D.C.: World Bank Publications, 2011.
8. Aggarwal, A. *Economic Impacts of Special Economic Zones: Theoretical Approaches and Empirical Evidence*. Indian Council for Research on International Economic Relations, 2012.
9. Moberg, L. *The Political Economy of Special Economic Zones*. Journal of Institutional Economics, 2015.
10. Asian Development Bank. *Special Economic Zones and Industrial Development in Asia*. Manila, 2018.